

Binnen het Europees Parlement zijn we voorstander van een interne reorganisatie van de parlementaire commissies. Er moet een volwaardige milieucommissie opgericht worden. De huidige commissie milieu, volksgezondheid en consumentenbescherming is (zoals de titel reeds aangeeft) overbelast. Dit is belangrijk, zeker nu het Europees Parlement, via de Europese Akte, een eigen inbreng verworven heeft bij het totstandkomen van de milieuwetgeving. Ook dient het Europees Parlement grotere controlebevoegdheden te verwerven op de toepassing van de Europese milieuwetgeving wil deze geen dode letter blijven.

Alhoewel de bevoegdheidsverdeling tussen de Raad, de Commissie en het Parlement niet altijd zeer duidelijk is (- wie is nu bevoegd voor wat ? -), en alhoewel uiteraard geen uitdrukkelijke maatregelen voor de bescherming van belangrijke geologische en fysisch-geografische objecten voorzien zijn, lijdt het toch geen twijfel dat de Europese Verdragen de Europese Gemeenschap toelaten om op dit domein initiatieven te ontplooiën. Als het optreden van de Gemeenschap tot doel heeft :

- de kwaliteit van het milieu te behouden, te beschermen en te verbeteren ;
- zorg te dragen voor een behoedzaam en rationeel gebruik van de natuurlijke hulpbronnen,

rekening houdend met de beschikbare wetenschappelijke en technische gegevens, dan ligt het voor de hand dat er binnen het milieubeleid ruimte is voor een

doordachte geobeschermingspolitiek. Indien de Europese geologische gemeenschap haar voorstellen wetenschappelijk onderbouwt, is er geen enkele reden waarom naast biologische (fauna en flora) ook geen geologische argumenten zouden kunnen in overweging genomen worden voor de beschermingspolitiek. Het zal mijns inziens er alleen op aankomen de juiste gesprekspartner te vinden binnen de Gemeenschap ; immers zowel Raad, Commissie, als Parlement en Administratie zullen dienen betrokken en overtuigd te worden. Daarom is het belangrijk dat de European Working Group on earth science conservation zich in deze materie als officiële vertegenwoordiger bij de Gemeenschap aandient.

In het verleden heb ik als Vlaams Minister voor het Leefmilieu een aantal belangrijke stappen inzake bescherming van het leefmilieu gezet. Medé vanuit mijn bekommernis voor onderwijs en opvoeding onderschrijf ik het educatief belang van de geobescherming. Het is in dit licht dat ik binnen het Europees Parlement uw tolk wil zijn en uw inzichten en standpunten verwoorden en verdedigen bij de Commissie en de Administratie, en dit in nauw overleg met uw representatieve Europese vertegenwoordigers van de Earth science conservation Werkgroep.

BESCHERMINGSPROBLEMEN VAN DE ONDERGROND

door

Jos BOUCKAERT¹

1. INLEIDING

Het is overduidelijk dat de tijdsspanne na de 2e Wereldoorlog gekenmerkt wordt door een steeds groeiende activiteit op wereldschaal. Dit is niet alleen waar voor de uitwisseling van informatie over sociale en economische betrekkingen, maar eveneens voor de toenemende vraag naar grondstoffen en energie. Natuurlijke katastrofen die door de media onmiddellijk bekend worden gemaakt leiden tot verschijnselen van solidariteit op wereldschaal en worden het onderwerp van internationale onderzoeken.

De bescherming van het milieu komt daardoor eveneens in het daglicht te staan en het milieu zelf wordt één van de voornaamste bekommernissen van het beleid. De Hoofden van de Geologische Diensten van West-Europa, die tot hoofdtaak hebben het verzamelen van gegevens over de ondergrond, hebben gezamenlijk aangevoeld dat het hoog tijd werd aan te tonen dat de kennisverwerving over de ondergrond en het onderzoek dat wordt verricht, kunnen bijdragen tot de probleemstelling i.v.m. het milieu en dit over gans Europa. De Geologische Diensten hebben een openbare taak in het verzamelen van geo-wetenschappelijke gegevens en hun interpretatie ; zij staan ter beschikking van de gemeenschap onder de vorm van archieven, rapporten, kaarten enz. De controle, het management en de toegankelijkheid van deze gegevens is in de eerste instantie belangrijk voor de gemeenschap en haar toekomst.

In West-Europa hebben 21 Geologische Diensten zich sinds 1971 gegroepeerd in de WEGS (West European Geological Surveys). Deze informele groep is opgezet als een forum waar gemeenschappelijke problemen worden behandeld. Een dezer problemen is het milieu als zodanig : een combinatie van natuurlijke (fysische, fysiologische, chemische, biologische) en culturele/sociologische verschijnselen die een invloed hebben op levende organismen en op de meeste activiteiten.

2. GEOLOGIE EN MILIEU

Geologie behoort tot het milieu en het geologische milieu slaat meer specifiek op de Aarde en de waterlucht systemen en het kan worden bedreigd door 2 soorten van risico's : de natuurlijke en deze die door de menselijke activiteiten worden teweeggebracht. Op nationaal niveau worden de meeste landen betrokken in milieu management en bescherming al naar gelang de aard van de eigen organisatie. In Duitsland bv. wordt de controle op water, lucht, bodem meestal gedaan door watermilieu organisaties in de verschillende Länder. Nationale steun voor grootscheeps onderzoek en voor het opstellen van inventarisaties wordt meestal toevertrouwd aan federale instanties. In Nederland werd een speciaal instituut daarvoor opgericht nl. het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu Hygiëne. Het heeft alle aspecten van het milieu in zijn bevoegdheid. In Frankrijk werden "des agences de l'eau" opgericht in de jaren 60 en zij spelen een rol in het beheer van het oppervlaktewater voor kwaliteit en waterzuivering.

Op internationaal niveau werden door de EEG verschillende acties gecoördineerd en in 1990 werd de "European Agency for the Environment" gesticht, die tot taak heeft het verzamelen van gegevens en het milieu management in de Europese Gemeenschap te bevorderen. In 1990 werden door DG III ingevolge de resolutie van de raad van 28 juli 1989 betreffende de ontwikkeling van de communautaire mijnindustrie, voorstellen gedaan inzake de oprichting van een programma genaamd de bevoorrading van de Gemeenschap in grondstoffen. De objectieven zijn een inventaris opstellen inzake het geologische patrimonium, de ontwikkeling van de mijnbouw in de Gemeenschap bevorderen, de onafhankelijkheid van de Gemeenschap inzake primaire grondstoffen verbeteren.

¹Belgische Geologische Dienst, Jennerstraat 13 - B-1040 Brussel.

Op wereldschaal kunnen veelvuldige andere programma's worden vernoemd die allemaal gesteund zijn door de Verenigde Naties of door de Wereldbank. De Verenigde Naties leiden en overzien specifieke programma's i.v.m. het milieu (de UNEP) en sponsoren het "International Decade for Natural Disaster Reduction" voor de periode 1990-2000. De Wereldbank promoot acties voor het milieu op nationale schaal in verschillende gebieden, vooral in Afrika. Er bestaat eveneens een project voor het "schoonmaken" van Aziatische hoofdsteden. De nood aan specifieke gegevens leidde de Wereldbank ertoe een milieu-informatie systeem op te zetten dat startte op het einde van 1987. Vergeten we dan ook niet het internationale geosfeer - biosfeer programma (Global Change).

Om terug te komen tot de Westeuropese Geologische Diensten : de WEGS functioneert door middel van een jaarlijkse bijeenkomst van de Hoofden van de verschillende Diensten en door de actie van Werkgroepen door de Directors opgezet en die tot taak hebben gemeenschappelijke belangen te bestuderen. Gedurende de tachtiger jaren werden volgende topics door de werkgroepen onderzocht :

1. toegepaste mineralogie
2. de markt voor geologische kaarten
3. samenwerking met ontwikkelingslanden
4. energie
5. remote sensing
6. toegepaste geochemie en kartering
7. toepassing van computers
8. het milieu
9. speciale problemen i.v.m. het marine milieu

Heden zijn slechts de groepen 5 tot 9 nog actief. De Milieuwerkgroep speelt een sleutelrol daar hij betrokken is bij het opstellen van standaards wat betreft milieumaterialen gezien uit het gezichtspunt van de Geologische Diensten. De verscheidenheid van de Werkgroepen onderlijnt de multidisciplinaire taken. Fysica, scheikunde, rekenkunde en geologie worden samen gecombineerd in de studies van de complexe fenomenen die de aardwetenschappen uitmaken. Disciplines die voorheen slechts weinig aan bod kwamen in het werk van de Geologische Diensten zoals biologie, ecologie, hydrologie, klimatologie spelen nu een belangrijke rol. De bevoegdheid van de Geologische Diensten is dus veelzijdig : het gaat over de oppervlakte, de ondergrond en de daaraan geassocieerde fluïda. Uit deze 20 jarige toenadering van de Geologische Diensten in West-Europa is gebleken dat de verscheidenheid in activiteiten kan leiden tot een samensmelting van geologische kennis. In andere woorden blijkt dat geen enkele geologische dienst nog alleen kan handelen om milieu problemen te evalueren.

In deze context zou de Geologische Dienst een taak als nationaal coördinator kunnen krijgen omwille van zijn rechtstreekse contacten met de regionale autoriteiten. In dat oogpunt is de situatie verschillend van land tot land : gaande van een gecentraliseerde situatie in Frankrijk met 22 regionale bureau's verbonden tot een centraal Geologische Dienst, tot de regionale structuur in Duitsland met 14 autonome Amter die onafhankelijk staan van de federale Geologische Dienst in Hannover. In het geval België staat de nationale-regionale verhouding nog in zijn kinderschoenen.

De milieuproblematiek is complex en technisch, houdt geen rekening met regionale, nationale of andere grenzen en presenteert zich voortdurend onder nieuwe vormen of gedaanten. Op geologisch gebied kan men spreken van risico's die in het milieu voorkomen. Een risico kan van natuurlijke oorsprong zijn of kan door de mens zijn ingebracht. De studies van deze risico's vergen specialisten. De studie van de fysico-chemische omgeving behelst een enorme verscheidenheid aan problemen die in 3 hoofdeenheden zouden kunnen ingedeeld worden :

1. het vaste milieu gekenmerkt door het type van gesteente, hun ouderdom en hun eigenschappen ;
2. het vloeibare milieu (gassen en vloeistoffen) ; hun aanwezigheid is van fundamenteel belang want zij maken deel uit van het vaste milieu en spelen er de rol van vector (transport), meer bepaald wat de pollutie betreft ;
3. de wisselwerking tussen het vaste en het vloeibare milieu.

De kennis van de interactie tussen vloeibaar en vast is een fundamentele voorwaarde tot het begrijpen van de fenomenen die het milieu beïnvloeden. Het gebruik van computers heeft de weg geopend voor deze multidisciplinaire aanpak. Dit krachtig werktuig heeft het mogelijk gemaakt een geïntegreerde benadering op te zetten en milieu problemen te behandelen. Gesteente en bodem zijn het milieu waarop de mens leeft ; de mineralen die in de ondergrond aanwezig zijn verschaffen de natuurlijke rijkdommen voor industrie en handel ; fossiele brandstoffen en alternatieve energiebronnen liggen aan de basis voor onze nodige energie en grondwater is essentieel voor de overleving van een steeds groter deel van de bevolking. Als conclusie kan worden gesteld dat de ondergrond of liever het milieu dat bodem en ondergrond uitmaakt, ons aller zaak is.

3. FILOSOFIE

Er bestaat een goede en een slechte benadering van milieuzaken. De goede benadering aanvaardt vooruitgang en is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek ; de slechte is die van het alarmisme dat tot achteruitgang leidt. Het ware probleem van onze planeet is niet dat een aantal mensen in de Verenigde Staten en Europa nog puurder lucht moeten inademen, maar dat het aantal inwoners op deze planeet van 5 miljard tot 8 miljard zal stijgen tussen nu en 2020 en dat het aantal zeer armen, levend van minder dan 1/10 tot 1/15 van het gemiddeld inkomen, opgelopen zal zijn van 2.5 tot 5 miljard. Het echte probleem is dat er nu meer uiterst arme mensen op de wereld zijn dan de hele wereldbevolking in 1930 en dat er in 2020 net zo veel zeer armen zullen zijn als de wereldbevolking nu. Het afleiden van de aandacht door alsmaar te wijzen op hypotetische gevaren is een stap die letterlijk dodelijk is. De werkelijke ecologische vraagstukken spelen zich af in de krottenwijken van Lagos, de dodenstad van Kaïro, de ranchitos van Caracas, de Pueblos Jovenes van Lima. Niet de hoge technologie of de nucleaire energie vernietigt de natuur maar de armoede in de ontwikkelingslanden. De Amazone zal zeker vernietigd worden als de Brazilianen arm blijven. En de beste manier om iets aan het milieu te doen is arme landen rijker te maken. Maar om een sterke en duurzame economische groei op wereldniveau te verkrijgen is veel energie nodig. Als deze planeet ooit weer ontkomt aan de ellende en armoede veroorzaakt door de onderontwikkeling dan is er geen sprake van een keuze tussen kolen, olie, gas of nucleaire energie. Al deze vormen zullen nodig zijn, inclusief nucleaire energie die, net zoals zonne-energie, geen broeikaseffect veroorzaakt.

Ondanks dit alles kan niemand ontkennen dat onze milieuproblematiek prangend kan worden genoemd (wie de recente beelden zag uit de voormalige Oostbloklanden weet dat we het hier desondanks nog niet zo slecht vanaf brachten). Vervuiling is immers onvermijdelijk ondanks al de maatregelen die men zou willen nemen. Het uitgangspunt daarbij is dat een zeker volume aan vervuiling onvermijdelijk is, willen we ons huidig niveau van welvaart en welzijn handhaven. Een goed doordacht beleid zou er dan ook moeten voor zorgen dat dit onvermijdelijk en toelaatbaar vervuilingvolume zo efficiënt mogelijk tot stand komt d.w.z. met zo weinig mogelijk verlies aan productie, inkomen en arbeidsplaatsen. Het basisprobleem i.v.m. vervuiling bestaat erin dat diegenen die zuiver lucht of proper water verbruiken om ze na vervuiling terug af te stoten daarvoor weinig of zelfs helemaal niet hoeven te betalen. Als zuiver lucht en proper water en natuurlijke

rijkdommen inderdaad een waarde hebben, dan leidt deze situatie automatisch tot een oververbruik van de betrokken goederen. Om hierin verandering te kunnen brengen komt het er in wezen op aan het juist prijskaartje aan te brengen op de verschillende bestanddelen van ons milieu. Ondernemingen zullen die prijs dan uiteraard moeten inrekenen en zullen die dan ook zoveel mogelijk beperken zoals ze trouwens met al hun kosten doen. Een rationeel beleid, een beheerde kennis van bodem en ondergrond, met al zijn parameters ligt dan ook aan de basis van het inrekenen van mogelijke risico's. Deze kennis zal dan ook de vervuiling "in het brede gezien" kunnen leiden. Dat daarbij een intieme samenwerking zal moeten ontstaan, zal moeten verdergezet worden, zal moeten geïntensifieerd worden tussen de verschillende geologische disciplines is onvermijdelijk. Het mensdom heeft zo veel te verliezen wanneer het zijn intieme relatie vergeet met het geologisch milieu. Het beleid kan zich niet meer veroorloven het bestaan van de toegankelijke geologische kennis te negeren.